

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagelærerutdanning

Høst 2021

Åpen

Forfatter(e): Helene Husberg Nilssen

Helene Nilssen (sign)

.....
signatur forfatter (e)

Kandidatnummer(e): 1344

Veileder(e): Sara Esmaeli

Fagansvarlig: Sara Esmaeli (deltid) og Marianne Ree (heltid)

Tittel: Arbeid med barns holdning til flerspråklighet i barnehagen

Engelsk tittel: Working with children's mindset towards multilingualism in the kindergarten

Emneord: Flerspråklighet, holdningsskapende arbeid, ressursorientert tilnærming til mangfold og foreldresamarbeid.

Side tall: 23 sider, 7718 ord.

+ Vedlegg/annet: 5 sider

Stavanger, 01.01.2022

.....
dato/år

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven tar for seg problemstillingen «hvordan arbeider pedagogiske ledere med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?». Jeg valgte denne problemstillingen ut ifra en personlig interesse til å undersøke hvordan pedagogiske ledere arbeider med barns holdningsutvikling i en flerspråklig barnehage, og hvordan de forebygger mot negative holdninger. Jeg brukte kvalitativt forskningsintervju for å undersøke hvilke erfaringer de pedagogiske lederne hadde med dette arbeidet i praksis. Gjennom funn og teori har jeg fått mer kompetanse på at holdningsutvikling i barnehagen skjer ved å gi barna erfaringer. I denne sammenhengen oppdaget jeg at det handlet om å gi barna positive erfaringer med hverandres flerspråklighet, samt som å legge til rette for vennskap og utvikle barnas flerkulturelle kompetanse. Dette kan gjøres ved å synliggjøre og anerkjenne barnas flerspråklighet gjennom lek, aktiviteter og kommunikasjon. Et viktig funn fra undersøkelsen var at foreldresamarbeidet var en viktig faktor for dette arbeidet.

Forord

I forbindelse med denne bacheloroppgaven ønsker jeg først og fremst å takke informantene som valgte å stille til intervju. Dere ga meg et verdifullt innblikk i praktiske erfaringer fra feltet, og bidro til å gi meg bedre forståelse for det pedagogiske arbeidet for dette temaet.

Jeg ønsker også å takke min veileder Sara Esmaeli, for innholdsrike veiledninger der jeg fikk gode svar og tilbakemeldinger på min arbeidsprosess. Jeg er takknemlig for din positive innstilling og tilgjengelighet på zoom, når pandemien hindret oss i å møte fysisk på campus.

Jeg er også veldig stolt og takknemlig for mine gode medstudenter som alltid stiller opp for hverandre, og alltid har en hjelpende hånd eller motiverende ord på lager. Det har vært godt å ha medstudenter, venner, kjæreste og familie å lene seg på når hverdagen ble travel og stressende i denne perioden.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	4
1.1	Bakgrunn	4
1.2	Problemstilling	4
1.3	Oppbygging av oppgaven.....	5
2	Teori og begrepsavklaringer	6
2.1	Flerspråklighet.....	6
2.2	Holdningsdannelse	7
2.3	Arbeid på avdelingene.....	8
2.3.1	Personalets rolle med flerspråklig arbeid i barnehagen.....	8
2.3.2	Personalets rolle for barnas identitetsutvikling	8
2.3.3	Ulike pedagogiske tilnærminger til flerspråklig mangfold.....	9
2.3.4	Forebyggende arbeid med barn	10
2.4	Foreldresamarbeid	10
3	Metode	13
3.1	Valg av metode.....	13
3.2	Valg av informanter.....	13
3.3	Gjennomføringen av intervjuene.....	14
3.4	Reliabilitet og validitet	14
3.5	Etiske betraktninger.....	15
4	Empiri.....	17
4.1	Bruker barnas flerspråkligheit i organiserte og spontane aktiviteter	17
4.2	Personalet som rollemodeller	18
4.3	Foreldresamarbeidet påvirker det pedagogiske innholdet.....	18
4.4	Bruker smågrupper for å forebygge negative tendenser.....	19
5	Drøftingsdel	21
5.1	Holdningsskapende arbeid på avdelingene	21
5.2	Personalet må reflektere og utveksle kunnskaper og erfaringer sammen	22
5.3	Vennskap som den viktigste faktoren for å forebygge negative tendenser	23
5.4	Foreldrene er ressurser i det pedagogiske arbeidet.....	23
6	Konklusjon/oppsummering	26
7	Litteraturliste	27
8	Vedlegg	28
8.1	Vedlegg 1: samtykkeskjema.....	28
8.2	Vedlegg 2: intervjuguide	31

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Denne bacheloroppgaven vil ha fokus på hvordan pedagogiske ledere i barnehagen arbeider med barns holdning til flerspråklighet. Etter en rekke praksisperioder jeg har hatt gjennom denne utdanningen har jeg observert at flerspråklige barn gjerne blir misforstått av enspråklige norsktalende barn, noe som har en tendens til utestenging i lek og sosialt fellesskap. Dette vekket min interesse til å undersøke hvordan pedagogiske ledere arbeider med barns holdningsutvikling i en flerspråklig barnehage, og hvordan de forebygger mot negative holdninger. Videre ble jeg nysgjerrig på hva litteraturen sier om holdningsskapende arbeid til flerspråklighet, og hvordan dette blir presisert i rammeplanen.

I rammeplanens forskrift om innhold og oppgaver i barnehagen står det at barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9). Videre står det at barnehagen skal fremme likeverd og likestilling, og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Det blir også tydeliggjort at personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

1.2 Problemstilling

Min problemstilling er følgende:

«Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?»

Problemstillingen har fokus på holdningsutvikling i en flerspråklig barnehage. Jeg valgte denne problemstillingen for å få mer kunnskap om hvordan jeg som kommende pedagogisk leder kan arbeide holdningsskapende, motvirke negative holdninger og fremme respekt og likeverd mellom barna i barnehagen.

Jeg ønsker å undersøke hva litteraturen sier om holdningsskapende arbeid med barn i barnehagealder, og undersøke hvordan pedagogiske ledere arbeider med dette i praksis. Undersøkelsen er basert på forskningsintervju av to pedagogiske ledere, der svarene de har angitt og forklart er grunnlaget for å besvare problemstillingen. I problemstillingen har jeg valgt å fokusere på begrepene holdningsutvikling og flerspråklighet i barnehagen, som jeg vil definere nærmere i neste kapittel. Holdningsutvikling handler om hvordan holdninger blir

dannet, og i denne undersøkelsen har jeg fokusert på hvordan pedagogiske ledere påvirker barnas holdningsutvikling i barnehagen. Begrepet «flerspråklighet» i denne oppgaven, tar utgangspunkt i barn som kommuniserer med mer enn ett språk. Barna fra barnehagene i min undersøkelse, brukte norsk i barnehagen og et annet språk i hjemmet, der noen hadde flere enn ett familiespråk. Barn med andre familiespråk enn norsk, vil i de fleste tilfeller også ha en annen kultur i hjemmet, dermed vil flerspråklighet og flerkulturelt mangfold være sammenhengende i denne oppgaven. Problemstillingen tar for seg empiri fra mellomstor og stor avdeling, mer presist er dette aldersgruppen 2-4 år og 3-6 år. Formålet med intervjuene var å få innblikk i yrkeserfaringen innenfor dette temaet, og hvordan pedagogiske ledere bruker den kunnskapen og erfaringen de har for å arbeide holdningsskapende i barnehagen.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Jeg skal starte oppgaven med kapittel 2 der jeg anvender relevant teori knyttet til problemstillingen. Deretter skal jeg ta for meg metoddelen i kapittel 3, som innebærer å gjøre rede for valg av kvalitativt forskningsintervju, gjennomføringen av intervjuene og etiske perspektiver ved denne metodetilnærmingen. Jeg skal trekke dette opp mot erfaringer jeg gjord gjennom min undersøkelse. Videre i kapittel 4 skal jeg presentere empiri fra undersøkelsen, der jeg trekker frem de viktigste svarene fra begge intervjupersonene i delkapitler. I kapittel 5 skal jeg drøfte empirien i lys av teori. I likhet med forrige kapittel, skal jeg drøfte empiri i delkapitler som tar for seg svarene fra begge intervjupersonene. Avslutningsvis skal jeg ta for meg konklusjon og oppsummering i kapittel 6 og trekke frem de mest sentrale funnene som svarer på problemstillingen. Kapittel 7 viser til referanseliste, og i kapittel 8 ligger intervjuguide og samtykkeskjema som vedlegg.

2 Teori og begrepsavklaringer

I teoridelen skal jeg ta for meg begrepsavklaringer, og presentere litteratur som er relevant for problemstillingen min som er: «Hvordan arbeider pedagogisk leder med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?».

2.1 Flerspråklighet

Barn lærer flere språk hvis de trenger flere språk for å kommunisere med følelsesmessig viktige personer, beskriver Høigård (2019, s. 137). Å være flerspråklig betyr at en har to eller flere språk som støtter og utfyller hverandre. Det vil si at kompetansen ikke vil være like sterk i hvert språk, men knyttet til det man kaller domener der språkene dominerer på egne områder i livet (Høigård, 2019, s. 137). Det finnes flere betegnelser for de språkene man har. Morsmål, eller førstespråk, er betegnelsen for det språket vi lærer først, og som vi identifiserer oss med. En motsigelse i denne definisjonen, er at det kan være mennesker som identifiserer seg med to språk like sterk. På bakgrunn av dette har regjeringen utredet definisjonen: «Språket som snakkes i barnets hjem, enten av begge foreldrene eller av den ene av foreldrene, i kommunikasjon med barnet. Et barn kan således ha to morsmål» (NOU 2010: 7, referert i Høigård, 2019, s. 140). Med dette kan man trekke frem begrepet samtidig flerspråklighet. Dette kan også kalles familietospråklighet, og går ut på at foreldrene bruker ulike språk i kommunikasjon med barnet fra spedbarnsalderen (Høigård, 2019, s. 141). Videre brukes begrepet andrespråk om det språket som læres i et miljø der det er i allmenn bruk som dagligspråk (Høigård, 2019, s.140). Eksempelvis har et barn som snakker norsk i barnehagen, men har et annet familiespråk hjemme, norsk som andrespråk. Dette kan trekkes inn mot det som kalles stegvis flerspråklighet. Betegnelsen innebærer at barnet lærer et nytt språk, som da blir andrespråket, etter at de har tilegnet seg et førstespråk. For mange barn i Norge, skjer dette når de begynner i barnehagen (Høigård, 2019, s.141).

Som nevnt forøvrig, tar Høigård for seg en rekke begreper brukt i sammenheng med flerspråklighet. Hun trekker også frem hvorfor det er viktig å tenke over hvilke begreper vi velger å bruke i dagligtalen. Noen begreper om flerspråklighet fremstiller et skille mellom *oss* og *de*, og er med på å skape avstand mellom befolkningen. De problematiske betegnelse Høigård nevner er blant annet *minoritetsspråklige barn*, *fremmedspråklig* og *fjernkulturell* (Høigård, 2019, s. 139). Ordlyden av disse begrepene kan oppfattes negativt, og kan skape begrensninger i synet på andre mennesker, og dermed bli overført til noe mer enn bare

språklig status (Høigård, 2019, s. 139). Under barnehagens verdigrunnlag i rammeplanen for barnehager står det at «barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9). Videre står det at «barnehagen skal bidra til at alle barna føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.9). Dermed må barnehagen bruke betegnelser som er presise og nøytrale, som for eksempel *tospråklig, flerspråklig, barn med et annet morsmål enn norsk* eller *barn med andre familiespråk enn norsk* for å bevare respekten og anerkjennelsen for barna.

2.2 Holdningsdannelse

En holdning er en relativ varig oppfatning, følelse og handlingsposisjon overfor personer eller objekter (Bjørnnæs, m.fl., 1993, s. 132). Holdningsutvikling skjer ubevisst fra tidlig alder gjennom tilstedeværelse i en trygg situasjon (Bjørnnæs, m.fl., 1993, s. 136). I tillegg til hjemmet, vil barnehagen da være en viktig arena for barns holdningsutvikling. «Personalet i barnehagen har ansvar for å støtte barna i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av», står det beskrevet i rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Med dette er det viktig at personalet er bevisste på hvilke holdninger de ønsker å fremme, som igjen vil påvirke hvilke meninger og synspunkter barna får. Det er avgjørende at barna får positive erfaringer med for eksempel flerspråklige barn, for å utvikle positive holdninger til flerkulturelt mangfold. Bjørnnæs m.fl. (1993) understreker at holdningsutvikling skjer gjennom erfaring, og at positive erfaringer vil motvirke negative generaliseringer (s. 137). Dette bekreftes også av Larsen og Slåtten (2015), som hevder at negative holdninger kan forebygges med å gi barna positive erfaringer med hverandres kultur (s. 127). Larsen og Slåtten (2015) trekker også frem at foreldrenes oppdragelse og barnas opplevelser gjennom oppveksten har stor betydning for holdningsutviklingen (s. 127). De holdningene foreldrene uttrykker, påvirker hvilke holdninger og verdier barna selv internaliserer (Larsen & Slåtten, 2015, s. 127).

Ifølge Bjørnnæs, m. fl. (1993) skjer holdningsdannelse i lys av sosialiseringprosessen (s. 134). I møte med det sosiale samspillet, dannes forståelsen for normene i miljøet. Brudd på normene utløser negative sanksjoner, og i denne sammenhengen vil barna utvikle etiske vurderinger som spiller inn på moral- og samvittighetsutvikling som er knyttet til holdningsdannelsen (Bjørnæss, m.fl., 1993, s. 134). Ut ifra dette vil barnet danne en holdning

for hva miljøet anser som korrekt oppfatning, og begynne å handle ut fra dette.

Motsetningsvis vil atferd i samsvar med normene utløse positive reaksjoner fra menneskene rundt, som form av ros, oppmuntring og anerkjennelse. Dette vil både signalisere riktig atferd, samt styrke barnets selvbilde. Bjørnnæs, m.fl. (1993) hevder at for å ha ressurser til å kunne være åpne mot andre, må man ha et positivt selvbilde (s.136).

2.3 Arbeid på avdelingene

2.3.1 Personalets rolle med flerspråklig arbeid i barnehagen

Personalet må ha kunnskaper og erfaringer om flerkulturelt mangfold i møte med barn og foreldres forutsetninger, ønsker og behov i barnehagen. I møte med foreldrene kan det være nyttig å ha kunnskaper om deres bakgrunn for å finne et felles utgangspunkt for dialog, og få større innsikt og forståelse for foreldrenes holdninger og verdier (Gjervan, m. fl., 2012, s. 77). Når det er sagt er det viktig å påpeke at personalet må møte foreldrene som individuelle familier, ettersom at familier som kommer fra samme land kan leve med ulik kultur, og ha ulike verdier og holdninger. Personalet må få kjennskap til den enkelte familie gjennom dialog og samhandling med barnet og foreldrene (Gjervan, m.fl., 2012, s. 78).

Det kan også være nyttig å reflektere over kunnskaper og erfaringer med personalgruppen for å utvikle større forståelse i møte med mangfoldige familier, samt som det utvikler personalets flerkulturelle kompetanse (Gjervan, m.fl., 2012, s.79). Barnehagen har også gode muligheter til å synliggjøre mangfold ved å bruke variasjonen i egen personalgruppe. Erfaringene og kunnskapene som ansatte med minoritetsbakgrunn har, kan være gode ressurser for barnehagens arbeid med mangfold. Ikke bare kan den ansatte bringe med egne erfaringer og opplevelser i hverdagen, gjennom eventyr, sanger og aktiviteter, men den vil også bidra til å anerkjenne mangfoldet og gi signaler om at menneskers rett til forskjellighet blir ivaretatt i fellesskapet (Gjervan, m.fl., 2012, s. 81).

2.3.2 Personalets rolle for barnas identitetsutvikling

I barnehagen er det viktig at personalet er bekræftende og anerkjennende for barnas identitet slik at de kan utvikle positive selvbilder. Gjervan understreker at det er viktig at voksne er sensitive og lydhøre for barnas egne identitetsoppfatninger, og tar hensyn til at identifikasjonene til barn med minoritetsbakgrunn kan bestå av både foreldrenes kulturelle bakgrunn, den nye kulturen de lever i og barnets egenskapte kulturelle uttrykk (Gjervan,

2006, s. 24-25). Østberg kaller dette plural integrert identitet, eller sammensatte identiteter (Østberg, 2003, referert i Gjervan, 2006, s. 24).

Bae hevder at personalet står i maktposisjon i forhold til barnas opplevelse av seg selv (Bae, 1996, referert i Gjervan, 2006, s. 26). Personalet må derfor reflektere over egen rolle i barnets utvikling. Barnehagen må være en arena der positive samhandlinger blir lagt til rette for, og flerspråklig mangfold blir synliggjort og anerkjent av personalet. Barna skal møte noe som de kan gjenkjenne og føle tilhørighet til, enten om det er gjennom sanger, eventyr, fortellinger, bøker, leker, bilder, høytidsfeiringer eller måltider. Barna vil utvikle respekt for det som er forskjellig ved en slik positiv og naturlig synliggjøring av det som er likt og ulikt.

Flerspråklig skal oppleves som en meningsfull og verdifull ressurs i barnehagen (Gjervan, 2006, s. 28). Dette vil gi barna identitetsbekreftelse, slik at de blir stolte og trygge i sin egen kulturelle bakgrunn, og dermed utvikle et positivt selvilde.

2.3.3 Ulike pedagogiske tilnæringer til flerspråklig mangfold

Gjervan, m.fl. trekker frem to ulike tilnæringer til mangfold som gir ulike konsekvenser for hvordan etnisk mangfold blir ivaretatt i barnehagen. Den problemorienterte tilnærmingen tar utgangspunkt i majoritetens språk og kulturbakgrunn for det pedagogiske arbeidet. Denne tilnærmingen bygger på en monokulturell holdning, der flerspråklig vil ses på som avvikende fra det som er normalt, og personalet i barnehagen opplever flerspråklig som ekstraarbeid til sin pedagogiske praksis (Gjervan, m.fl., 2012, s. 63). Gjervan, m. fl. (2012) hevder at det å se på forskjellighet som en mangel vil gi negative konsekvenser for barnets utvikling av ferdigheter og egenskaper, selvilde og identitetsutvikling (s. 65). Motsetningen til dette er den ressursorienterte tilnærmingen til mangfold, der kulturelt og språklig mangfold er integrert i barnehagens pedagogiske praksis. I denne tilnærmingen har personalet en holdning om at flerspråklig er en ressurs for både barn og voksne i barnehagen (Gjervan, m.fl., 2012, s. 67). I det pedagogiske arbeidet med en ressursorientert tilnærming blir flerspråklig synliggjort, anerkjent og verdsatt som en naturlig del av barnehagens hverdag. Ressursorientert praksis blir synliggjort gjennom personalets valg av innhold i barnehagens hverdag, dette kan være valg av eventyr, fortellinger, sanger, utkleddningskostymer, leker og måltid (Gjervan, m.fl., 2012, s. 68). Gjervan, m. fl. forklarer at barn vil oppleve det flerkulturelle miljøet som positivt, dersom de voksne i barnehagen viser at flerkulturelt fellesskap er verdifullt. Videre påpeker de at en ressursorientert tilnærming til mangfold vil

bidra til antirasisme og forebygge diskriminering blant barn og voksne i barnehagen (Gjervan, m.fl., 2012, s. 68-69).

2.3.4 Forebyggende arbeid med barn

Larsen og Slåtten (2015) henviser til en kjent undersøkelse gjort på barn og rasisme, av Magne Raundalen og Gustav Laurantzen, når de trekker frem faktorer som skaper negative holdninger hos barn (s. 127). Negative holdninger utvikles over tid, og blir påvirket av oppdragelse og erfaringer. Barn vil reagere på det de ser som er ulikt fra seg selv som fremmed og negativt, på grunn av at de ikke har kommet langt nok i utviklingen. Barn uttrykker rasisme, eller negative holdninger gjennom vold, mobbing, aggressivitet, utestenging, kommentarer og kroppsspråk (Larsen & Slåtten, 2015, s. 127). Det bekreftes i rammeplanen at barnehagen har ansvar for å motvirke dette, og følge opp om diskriminering, utsetning, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

Larsen og Slåtten (2015) hevder at den beste måten å unngå at barn utvikler rasistiske holdninger på, er å danne vennskap og felleskap, og utvikle barnas tverrkulturelle kompetanse (s. 127-128). Barn vil lettere kunne forstå og sette seg inn i hverandres situasjon dersom de får et forhold til hverandres kulturer. Positiv fokusering på barnas ulikheter vil motvirke opplevelsen av at ulikheter er skremmende og farlig, og fokus på barnas likheter vil vise at barna har mye til felles og kan identifisere seg med hverandre (Larsen & Slåtten, 2015, s. 127). Personalet har ansvar for å legge til rette for lek og vennskap mellom barn som har ulik etnisitet, og arbeide med tverrkulturell kompetanse gjennom for eksempel matlaging, syngesanger eller fortelle fortellinger fra ulike land (Larsen & Slåtten, 2015, s. 127-128).

2.4 Foreldresamarbeid

Glaser trekker frem rammeplanen og barnehageloven §4 for å bekrefte foreldrenes rett til å medvirke i barnehagens innhold. Dette innebærer at foreldrenes stemme skal bli tatt på alvor, at de har virkning i felleskapet, og at deres deltakelse bidrar til endring (Glaser, 2018, s. 24-25). Videre nevner hun barnekonvensjonen og barneloven §30, som innebærer at foreldrene har et omsorgsansvar for barnet og en bestemmelsesrett på barnets vegne.

Foreldregruppen er i utgangspunktet mangfoldig, og de møter personalet i barnehagen med ulike verdisyn og ulike kulturelle og religiøse tilhørigheter. Barnehagepersonalet skal møte foreldrene med åpenhet og anerkjennelse, slik at foreldrene føler seg sett, hørt og verdsatt. Glaser (2018) hevder at nøkkelen til godt foreldresamarbeid, handler om å få foreldrene til å føle seg velkomne, og at de blir møtt som ressurspersoner (s. 93). Hun understreker at det er mulig å anerkjenne og respektere den andres oppfatning, og samtidig gjøre alternative handlingsmåter kjent (Glaser, 2018, s. 94). Dette krever at fagpersonen blir god kjent med foreldrene og forholder seg både empatisk og forståelsesfull for den andres situasjon, samtidig som hun opptrer profesjonelt. Glaser (2015) trekker frem at fagpersonen skal være åpen og konkret når det gjelder faglige kunnskaper og synspunkter, og ikke minst vise åpenhet om egne faglige usikkerheter og begrensninger i møte med foreldrene (s. 98).

Samarbeidet med foreldrene er en viktig faktor for personalets arbeid med å skape sammenheng mellom barnas hjem og barnehagehverdag. Men samarbeidet er gjerne ikke alltid like lett. Når personalet og foreldrene møter hverandre med ulike forventninger og forståelser for hva arbeidet skal innebære, kan samarbeidet møte utfordringer. Det er helt naturlig og uunngåelig at det oppstår konflikt i møte mellom mennesker i et mangfoldig felleskap, når man har ulik forståelse av hva som forventes (Gjervan, 2019, s. 115, i Glaser, 2019). Når det er sagt er det barnehagen sitt ansvar for å etablere et godt samarbeid med foreldrene. Dette bekreftes i rammeplanens kapittel om samarbeid mellom hjem og barnehage: «Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene. (...) Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Foreldresamarbeidet innebærer at «foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Personalet i barnehagen må reflektere over egne holdninger i møte med mangfoldige foreldre, for å kunne etablere et godt foreldresamarbeid. Personalet må, ut ifra respekt og ydmykhet, møte foreldrene som ressurspersoner som har viktig kunnskap og erfaringer som vi er interessert i å lære mer av og som personalet behøver for å kunne skape sammenheng mellom hjemmet og barnehagen.

Ved samtaler og godt samarbeid med foreldrene vil barnehagen kunne skape forbindelser med det livet barna har hjemme, og det livet de har i barnehagen. Foreldrene kan fortelle om

familiens hverdagsliv og aktiviteter utenfor barnehagen, som personalet i barnehagen kan både snakke med barna i barnehagen om, og trekke inn i egen praksis (Glaser, 2018, s. 119). Barnehagen kan ta i bruk sanger, leker eller lage matretter som familien forteller om. En annen metode som involverer foreldrene i barnehagens pedagogiske arbeid, er en svensk studie som Glaser (2015) henviser til, som går ut på at personalet kan observere og dokumentere hvilke ord barna bruker i ulike aktiviteter for å få et innblikk i barnas ordforråd. Når personalet er i kontakt med foreldrene, kan de sammen finne ut hvilke ord barnet brukte på morsmålet, og hva de betyr på norsk (s. 124). På denne måten blir foreldrenes kunnskaper etterspurt og gjort gyldige i barnehagen.

3 Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for metoden jeg har brukt for å belyse problemstillingen min: «Hvordan arbeider pedagogisk leder med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?»

Metode er et verktøy vi bruker for å fremskaffe informasjon om et tema. Vi skiller mellom kvalitative og kvantitative metodetilnæringer. Valg av metodetilnæringer avhenger av hva som vil belyse undersøkelsen på best mulig måte (Dallan, 2020, s. 53-54).

3.1 Valg av metode

I min oppgave skal jeg undersøke hvordan et utvalg av pedagogiske ledere arbeider med barns holdning til flerspråklighet. En kvantitativ metode, som for eksempel spørreundersøkelse, kjennetegnes ved at den gir data i form av målbare enheter (Dallan, 2020, s. 54). I min undersøkelse var jeg ute etter å gå i dybden på problemstillingen og få frem sammenhengen og helheten i hvordan pedagogiske ledere arbeider med barns holdningsutvikling. En kvantitativ metode, ville da ikke egne seg det formålet jeg ønsket. Dermed konkluderte jeg med at en kvalitativ metode ville gi tydeligere svar på det problemstillingen spør om. Innenfor kvalitative metodetilnæringer, sto valget mellom observasjon og intervju. Observasjon kan fortelle oss hva som faktisk skjer, som kan være forskjellig fra det som blir sagt skjer (Dallan, 2020, 102). Observasjon ville egnet seg til min undersøkelse dersom jeg hadde hatt mulighet til å observere over lengre perioder i forskjellige sammenhenger. I forhold til hva som var tidsmessig realistisk for å få svar på problemstillingen, var ikke observasjon den beste måten å innsamle data på. På bakgrunn av disse faktorene valgte jeg kvalitativt intervjuform som metodetilnæringer for å fremskaffe empiri. I et kvalitativt intervju får man intervjupersonens perspektiv på problemstillingen. Målet med intervjuet er å skape en samtale mellom deltakerne, der det forveksles synspunkter, skaper mening og forståelse som kan føre til kunnskap (Dallan, 2020, 68).

3.2 Valg av informanter

I min undersøkelse, hadde jeg på forhånd et ønske om å intervju to pedagogiske ledere i barnehager der flerspråklighet var en stor del av barnegruppen. Jeg ønsker å gå i dybden på problemstillingen, og tok dermed utgangspunkt i å ha utdypende intervjuer med et lite antall intervjupersoner. For å finne de aktuelle barnehagene hørte jeg rundt med medstudenter og bekjente om de hadde forslag til hvem jeg kunne kontakte. Når jeg hadde fått et inntrykk om

hvor det var aktuelt, kontaktet jeg styrerne i barnehagene for å høre om det var noen pedagogiske ledere som var interesserte i å delta i et intervju knyttet til min bacheloroppgave. Det var mange som ikke svarte, men etterhvert fikk jeg svar fra to barnehager. Den ene styreren ga meg kontaktinformasjonen til et par forskjellige pedagogiske ledere som var aktuelle å intervju for temaet. Deretter kontaktet jeg dem på mail og spurte om noen av dem var interessert i å delta. I mailen presenterte jeg problemstilling i oppgaven, og informerte at jeg ville oversende intervjuguide og samtykkeskjema snarest. Etterhvert som jeg fikk svar fra en av dem, avtalte vi tid til gjennomføringen. Den andre styreren jeg kontaktet, ga meg mobilnummeret til den pedagogiske lederen hun visste hadde mulighet til å delta, og ba meg ringe henne i plantiden hennes for å avtale tid. I utgangspunktet etterspurte jeg om pedagogiske ledere som jobbet på stor avdeling (3-6 år), men ut i fra den siste barnehagens kapasitet, endte jeg der opp med å intervju en pedagogisk leder som jobbet på mellomstor avdeling (2-4 år).

3.3 Gjennomføringen av intervjuene

Som forberedelse til intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide, som skulle være rammen for samtalen i intervjuet. Intervjuguiden starter med faktaorienterte spørsmål, som går på intervjupersonens bakgrunn og deres egen begrepsavklaring. Jeg hadde ingen erfaring med å intervju på forhånd av denne undersøkelsen, og valgte derfor å ha åpne, men strukturerte spørsmål, slik at intervjuguiden ble en støtte som jeg visste jeg kunne lene meg på. Spørsmålene skapte likevel en samtalebasert dialog, der jeg spontant kunne stille oppfølgingsspørsmål til de temaene som oppsto i samtalen. Jeg prøvde også å gi rom til at intervjupersonen enten kunne komme på noe nytt eller begynne å utfylle temaet hun allerede snakket om ved å bruke god tid på et spørsmål av gangen. Jeg avsluttet intervjuguiden med å spørre om intervjupersonene hadde noe mer de ville fortelle, eller om det var noe de syntes jeg burde ha spurt om. Dette var for å vise respekt og ydmykhet for intervjupersonen, og for å markere at de er «den viktige andre» som vet noe jeg ikke vet (Dallan, 2020, s. 89).

3.4 Reliabilitet og validitet

Da jeg utarbeidet intervjuguiden, formet jeg spørsmålene på bakgrunn av den forhåndsoppfatningen jeg hadde om temaet. Jeg brukte derfor noen minutter før intervjuet startet til å forklare intervjupersonene min forforståelse, og ba om deres tanker rundt dette. På denne måten skapte vi, i mitt tilfelle, en felles forståelse for temaet, men motsetningsvis ville det også avklart dersom forståelsene av temaet hadde vært ulike. Dette var en betraktning jeg

tok hensyn til for å øke påliteligheten av undersøkelsen. Pålitelighet, kalles for relabilitet på forskningsspråket, og knytter seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data (Christoffersen & Johannesson, 2012, s. 23). Ved innsamling av data vil det spille inn feilkilder som kan gjøre undersøkelsen mindre pålitelig. Metodetilnærmingen, intervju, er personavhengig der deltakerne er med på å skape en dynamikk og kontakt mellom hverandre. Denne relasjonen som oppstår mellom deltakerne, kan påvirke svarene gjennom intervjuet. Det er derfor viktig å tenke over forholdene rundt intervjuet, for å ta vare på kvaliteten på samtalen (Dallan, 2020, s. 87). Forholdene i min gjennomførelse var å blant annet sette ord på hvordan intervjuet ville utspilles, der jeg informerte om lengden på intervjuet, avklarte at jeg ville notere på datamaskinen mens de pratet og forklare at jeg ville bruke litt tid på å gjenta svarene deres for å unngå misforståelser. Det sistnevnte var også for å prøve å unngå andre feilkilder. Ved å bruke tid på å gå gjennom svarene deres, fikk intervjupersonen muligheten til å korrigere meg dersom jeg hadde mistolket svaret. Det kan likevel være mulighet for at intervjupersonen fremdeles ikke har forstått det som blir spurt om på riktig måte. I tillegg til dette kan en feilkilde være at noe av dataene er gått tapt gjennom noteringen under intervjuet, eller i transkriberingsprosessen.

I min undersøkelse intervjuet jeg to pedagogiske ledere. Jeg vil ikke påstå at disse to informantene kan alene representere hvordan alle barnehager arbeider med barns holdning til flerspråklighet, som er min problemstilling. Dette handler om en vurdering av validitet. Validitet går ut på hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 24). Christoffersen og Johannessen hevder at i noen tilfeller må man rett og slett bruke sunn fornuft, og henviser til det engelske begrepet *face validity* (2012, s. 24). I min undersøkelse forstår jeg at dataene ikke representerer praksisen over hele feltet. Dersom validiteten av dataene i min undersøkelse skulle blitt hevet, kunne jeg utført en validitetstest, der jeg hadde brukt en annen metodetilnærming for å bekrefte gyldigheten. Dette hadde jeg tidsmessig ikke mulighet til.

3.5 Ethiske betraktninger

I forbindelse med forskning til min bacheloroppgave, har det vært viktig å kjenne til de etiske forpliktelsene som omfatter forskningsarbeidet. Ethiske overveielser innebærer å tenke gjennom hvilke etiske utfordringer som kan medføre i forskningsprosjektet (Dallan, 2020, s. 167). For å ivareta de forskningsetiske normene har vi retningslinjene fra den nasjonale

forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), som sammenfatter tre type hensyn som en forsker må tenke gjennom (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 41). Hensynene går ut på informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantenes privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade. For å ivareta disse etiske retningslinjene, hadde jeg en formell innledning før intervjuet startet der jeg informerte intervjupersonene om dette. Jeg avklarte at deltakelsen er frivillig, og at de har rett til å avslutte, ta pauser eller ikke svare på spørsmål på egne premisser. Jeg forsikret dem om taushetsplikt og anonymisering, og gjorde dem oppmerksomme på at alle opplysningene ble behandlet konfidensielt. Samtykkeskjema sendte jeg til dem på mail noen dager før intervjuet, slik at de kunne lese gjennom det på forhånd og bekrefte med underskrift at de ønsket å delta. Jeg startet intervjuet etter at jeg hadde forsikret meg om at opplysningene var forstått.

4 Empiri

I dette kapittelet skal jeg presentere svarene fra intervjuene jeg gjennomførte på to pedagogiske ledere. Intervjuene tok utgangspunkt i problemstillingen min «Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?»

Intervjuperson A jobber på mellomstor avdeling med barn i aldersgruppen 2-4 år, og intervjuperson B jobber på stor avdeling, med aldersgruppen 3-6 år. Begge intervjupersonene er nylig ferdig med barnehagelærerutdanningen, der intervjuperson A har jobbet i barnehage i 2,5 år, og vært pedagogisk leder i 1, 5 år, og intervjuperson B har 3 år yrkeserfaring, og ble ansatt som pedagogisk leder for rundt et halvt år siden. Begge intervjupersonene arbeider på avdelinger der flerkulturelt mangfold er aktuelt, og majoriteten av barnegruppen består av to- og flerspråklige barn.

4.1 Bruker barnas flerspråklighet i organiserte og spontane aktiviteter

Intervjuperson A sier at hun bruker barnas morsmål gjennom barnehagehverdagen for å synliggjøre og anerkjenne dem. Hun forklarer at hun ofte ber foreldre om forslag til hvilke aktiviteter, spill eller leker som er kjent i deres familiekultur, for å få tips til hvilke aktiviteter hun kan organisere på avdelingen. Hun sier også at de har utkleddningsklær i lekekroken som barna kan kjenne igjen fra sin familiekultur, og dukker i ulike hudtoner og utseender.

Intervjuperson A sier videre at hun ofte fordeler barna i mindre grupper gjennom dagen, der de leser bøker og forteller fortellinger fra barnas kulturer, og synger sanger både på norsk og på barnas andre morsmål. Hun utdyper at de bruker språkassistenter som synger sanger og leser bøker på andre morsmål enn norsk, og digitale verktøy dersom språkassistentene er utilgjengelige. Hun forteller at hvem og hvor mange barn som blir delt i smågrupper varierer etter hvem ansatte som er på jobb, og hvilke språkassistenter som er tilgjengelige.

Intervjuperson A nevner at hun erfarer at denne arbeidsmetoden bidrar til vennskap, og har observert at det gir barna positive erfaringer og opplevelser med hverandres kultur.

Intervjuperson B har en litt annen tilnærming enn intervjuperson A til det pedagogiske arbeidet med flerspråklighet på sin avdeling. Intervjuperson B sier at hun ikke vil at barnas flerspråklighet skal få for mye fokus, men heller normalisere det og la det bli en naturlig del av barnas identitet. Hun sier at hun sjeldent holder organiserte aktiviteter med fokus på flerspråklighet, men fanger opp spontane situasjoner som skjer gjennom hverdagen. Hun

eksemplifiserer dette med å fortelle om en spontan situasjon som oppsto der et barn kom i barnehagen og sa «god morgen» på morsmålet sitt, som førte til at hun fikk flere barn til å si eller svare «god morgen» på sitt eget familiespråk. Hun forteller at flere av barna syntes dette var gøy og fortsatte å si det de neste dagene. Videre forteller intervjuperson B at det var noen av de flerspråklige barna som enten ikke ønsket eller mestret å si «god morgen» på sitt familiespråk, som dermed ble «holdt utenfor» i denne situasjonen. Hun forklarer at hun prøvde å inkludere disse barna med å spørre foreldrene om å fortelle hvordan de sa «god morgen» på sitt familiespråk, men ble møtt med variert respons. Noen av foreldrene forklarte begrepet, mens andre ikke sa det fordi de enten ikke ville at barnehagen skulle ha fokus på familiespråket eller fordi de ikke så behov for å lære barnet familiespråket sitt. Hun forklarte at slik holdning fra foreldrene fører til at flere barn på avdelingen mestrer norsk bedre enn familiespråket, og gir dem dermed sterkere tilhørighetsfølelse til den norske kulturen.

4.2 Personalet som rollemodeller

Intervjuperson A forklarer at hun oppfordrer personalet til å bruke erfaringer fra egen kultur i barnehagehverdagen, når de planlegger organiserte aktiviteter eller samlingsstunder. Hun gir eksempel på at de valgte å markere halloween i spansk tradisjon på avdelingen i år, da dette var et forslag fra en i personalet som hadde blitt introdusert til denne markeringen av en slektning fra Spania. Hun forteller at de blant annet pyntet avdelingen og malte barna med ansiktsmaling når de feiret denne dagen.

Intervjuperson A sier at det er en norm for personalet på avdelingen å alltid respondere positivt og bli begeistret for barnas ytringer på eget morsmål. Hun sier også at hun oppfordrer personalet til å lære hverdagslige ord på barnas morsmål av barna selv, språkassistentene eller foreldrene, som en sikkerhet for at barnet vet det blir forstått og som en metode for å bekrefte barnas identitet. Dette nevner også Intervjuperson B. Hun forteller at de lærer enkelte ord på barnas morsmål som de bruker i dialog med barnet.

4.3 Foreldresamarbeidet påvirker det pedagogiske innholdet

Intervjuperson A sier at barnehagen opplever foreldrene som ressurser for det pedagogiske arbeidet. Hun sier at barnehagepersonalet ofte søker kontakt med foreldrene for å få mer kunnskap om barnas kulturer, og for å få inspirasjon til hvilke aktiviteter de kan trekke inn i barnehagehverdagen. Intervjuperson A opplever at foreldrene er positive til å dele erfaringer

og kunnskap om egen kultur. Hun sier også et eksempel fra da en av foreldrene selv tok initiativ til å meddele spill og aktiviteter fra hjemmet som han hadde erfart var gøy å gjøre sammen med barnet. Hun forteller videre en spontan hendelse der en forelder ble igjen på avdelingen i en leveringssituasjon for å vise de ansatte noen sanger med instrument inspirert fra familiekulturen, som de ansatte kunne lære seg. Intervjuperson A forteller at dette endte opp med å bli morgensamlingen den dagen. Hun forteller videre at personalet alltid responderer positivt på dette, og oppfordrer alle foreldrene til å ta med både matretter, bøker, sanger, fortellinger, leker eller kostymer til barnehagen slik at de kan bruke dette til å synliggjøre barnas kultur. Intervjuperson A konkluderer med at de opplever stort utbytte av foreldresamarbeidet.

Intervjuperson B forklarer derimot at hun opplever utfordringer i foreldresamarbeidet med de flerkulturelle familiene. Hun sier at hun opplever at flere foreldre ikke ønsker at barnehagen skal fokusere på barnets familiekultur, og dermed ønsker de ikke å dele erfaringer og kunnskaper om familiens hjemland, eller aktiviteter og opplevelser i hjemmet. Intervjuperson B forklarer videre at noen foreldre har fortalt at det er krig og konflikter i hjemlandet deres, og at de derfor ikke vil at barnehagen skal etterspørre om informasjon eller ha fokus på dette landet i barnehagehverdagen. Hun sier at dette har ført til at hun må trø varsomt på dette temaområdet, og har valgt å ta hensyn til foreldrenes ønsker om å nedprioritere fokuset på barnas familiekulturer i barnehagen. Videre forteller intervjuperson B at når hun forsøker å få kunnskap om barnets familiekultur opplever hun ofte å få i svar «Vi er jo norske» eller «Vi kommer jo fra Norge». Dette sier intervjuperson B at hun opplever som krevende i foreldresamarbeidet.

4.4 Bruker smågrupper for å forebygge negative tendenser

Intervjuperson A sier at hun aldri har opplevd negative holdninger til flerspråklighet, verken fra barn, foreldre eller personalet. Hun utdyper at hun tar raskt tak i situasjoner der hun ser tendenser til negativ holdningsutvikling. Intervjuperson A forteller at hun arbeider med relasjonsbygging i lekegrupper og fokus på barnas ulike kulturer gjennom sanger, eventyr og leker i slike situasjoner. Intervjuperson A sier at lekegrupper er et tiltak der barna er oppdelt i mindre grupper, der de opplever fellesskap gjennom aktivitetene som er organisert. Hun sier at de arbeider med barnas flerspråklighet som en integrert del av barnehagehverdagens praksis for å være i forkant av å forebygge mot negative holdninger.

Intervjuperson B forteller om en observasjon der hun opplevde et barn (5-6 år) med et annet familiespråk enn norsk ofte ble holdt utenfor i lek og sjeldent ble tatt kontakt med av andre barn. Intervjuperson B tolker dette som at barna syns det var vanskelig å få en felles forståelse for lekekodene når de ikke mestret å kommunisere med hverandre. Hun sier at hun arbeider i aldersbasert smågrupper, der barna kan lære av hverandre for å forebygge slike tendenser. I smågruppene legger hun til rette for aktiviteter der barna må samarbeide, som for eksempel gjennom bordaktivitet, spill, lek og matlaging. Dette hevder hun styrker relasjonene og barna danner vennskap til hverandre.

5 Drøftingsdel

I dette kapittelet skal jeg drøfte svarene fra intervjuene som er presentert i kapittel 4 i lys av teori fra kapittel 3. Jeg skal dele kapittelet i deloverskrifter der jeg drøfter svar fra begge intervjupersonene knyttet til ulike faktorer ved problemstillingen min som er: «Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?».

5.1 Holdningsskapende arbeid på avdelingene

Barns holdningsutvikling for flerkulturelt mangfold skjer gjennom å blant annet gi dem positive erfaringer med hverandres kulturer. Ved å organisere leker og aktiviteter som er inspirert av barnas familiekultur, som barna syns er underholdende og lystbetont, blir det lagt til rette for at de skal få positive erfaringer med hverandre kulturer. Positive erfaringer kan ifølge Bjørnæs, motvirke negative generaliseringer (Bjørnæs, 1993. 137), og forebygge negative holdninger, som også bekreftes i Larsen og Slåtten (2015, s. 127). Intervjuperson A viser at hun bruker avdelingens flerspråklighet i hverdagen, ved at de blant annet synger sanger på andre språk enn norsk og leser bøker eller fortellinger fra andre kulturer enn de typiske norske. Både barn og ansattes flerkulturelle mangfold oppleves som en ressurs i hverdagen, der det blir synliggjort og verdsatt gjennom hverdagsaktiviteter, lek, planlagte og spontane aktiviteter, samtaler og samlingsstunder. Dette viser også til en ressursorientert tilnærming til mangfold, der en flerspråklig praksis er integrert på avdelingen til intervjuperson A (Gjervan, m.fl., 2012, s. 67). Gjennom denne arbeidsmetoden signaliserer personalet flerspråklighet som noe verdifullt, og i følge Gjervan, m.fl. (2012) vil denne holdningen overføres til barna slik at de opplever det flerkulturelle miljøet som positivt (s. 68).

Svarene fra Intervjuperson B viser derimot at hun velger å ikke synliggjøre barnas familiekultur i barnehagehverdagen gjennom organiserte aktiviteter, men legge til rette for positive erfaringer med hverandre gjennom vennskap og relasjon. Ut ifra Larsen og Slåtten (2015) er dette en av de beste måtene for å unngå at barn utvikler rasistiske holdninger på (s. 127-128). I tillegg til dette begrunnet intervjuperson B sin arbeidsmåte med at flere av barna føler sterkere tilhørighet til norsk enn familiespråket, og dermed ikke ønsket å fokusere på sider av barna som de selv ikke føler tilhørighet med. Flerspråklige barn vil ha språk og kulturer som støtter og utfyller hverandre, noe som kan vise til Østbergs begrep om plural

integreert identitet (Østberg, 2003, referert i Gjervan, 2006, s. 24). Gjervan (2006) påpeker at barnehagepersonalet må være sensitive og lydhøre for barnas egne oppfatninger og synspunkter, og ta hensyn til barnets virkelighet og livssituasjon (s.24-25). Intervjuperson B har respektert og tatt hensyn til barnas egne identitetsoppfatninger, og anerkjenner og bekrefter barna for den de er ved å ikke fokusere på sider av dem som de ikke føler tilhørighet med. Dette viser en holdning om å respektere hverandre for den man er, til tross for hvilken familiekultur man har.

Et funn fra min undersøkelse var at intervjuperson A, som hadde stort fokus på det flerkulturelle mangfoldet, aldri hadde opplevd barn med negative holdninger til flerspråklighet. Intervjuperson B derimot, som ikke hadde flerspråklighet like integrert i sin pedagogiske praksis, forklarte en observasjon der barn med etnisk norsk morsmål viste utestengende atferd mot et flerspråklig barn. Det må understrekes at min undersøkelse har funn fra et lite utvalg informanter, der dette funnet kan være preget av tilfeldigheter. Likevel begynte jeg å reflektere om det er sammenheng mellom erfaringene nevnt ovenfor og de ulike arbeidsmetodene som informantene beskriver. Jeg reflekterte også over hvorfor barna på avdelingen til intervjuperson B ikke føler tilhørighet til sitt familiespråk, og stilte meg kritisk til om arbeidsmetoden og tilnærmingen til intervjuperson B er anerkjennende for barnas morsmål. Som nevnt tidligere vil synliggjøring og anerkjennelse føre til at barn får positiv holdningsutvikling for flerkulturelt mangfold. Å synliggjøre og anerkjenne barnas morsmål er en viktig faktor for at barna skal utvikle positiv identitetsfølelse og oppleve sin flerspråklighet som meningsfull (Gjervan, 2006, s. 28). Derfor er det viktig at personalet reflekterer over egen rolle i barnas selvoppfattelse, slik at barna kan utvikle positiv selvfølelse og tilhørighet til familiens språk og kultur. Med dette kan vi trekke inn Bjørnæs' hevdelse om at barna må ha et positivt selvbilde, for å kunne ha ressurser til å være åpne mot andre (Bjørnæs, 1993, s. 136).

5.2 Personalet må reflektere og utveksle kunnskaper og erfaringer sammen

At intervjuperson A forteller hvordan personalet arbeider med respons og innhold i hverdagen, viser at de har brukt tid i personalgruppen til å reflektere sammen over kunnskaper og erfaringer med å arbeide med flerspråklighet. I følge Gjervan, m.fl. (2012) utvikler dette forståelsen for flerkulturelt mangfold og øker personalets flerkulturelle kompetanse (s. 79). Videre beskriver Gjervan, m.fl. (2012) at personalet som synliggjør og bruker erfaringer fra

egen kulturelle bakgrunn vil bidra til å anerkjenne mangfold og gi signaler om at menneskers rett til forskjellighet blir ivaretatt i fellesskapet (s. 81). Dette samsvarer med oppfordringen intervjuperson A fortalte hun gir til personalet om å bruke erfaringer fra egen kultur i det pedagogiske arbeidet.

5.3 Vennskap som den viktigste faktoren for å forebygge negative tendenser

Begge intervjupersonene trekker frem vennskap som en viktig faktor for å forebygge mot negative holdninger knyttet til flerkulturelt mangfold. Dette samsvarer med det Larsen og Slåtten (2015) sier om at det å legge til rette for vennskap og relasjoner er den beste måten for å unngå at barn utvikler rasistiske holdninger på (s. 127-128). Begge intervjupersonene bruker smågrupper som metode. Intervjuperson B bruker smågruppepraksisen til å legge til rette for at barna kan danne vennskap til hverandre, gjennom å styrke relasjonene med å gi dem felles lekeopplevelser og et nærere samhold. Intervjuperson A presiserer at hun arbeider med å synliggjøre barnas ulike kulturer i dette arbeidet. Ved å synliggjøre barnas ulike kulturer, trekker hun frem barnas likheter og ulikheter i praksis. Larsen og Slåtten hevder at positiv fokusering på barnas ulikheter vil motvirke opplevelsen av at ulikheter er skremmende og farlig, samt som at fokusering på barnas likheter vil vise at barna har mye til felles og kan identifisere seg med hverandre (Larsen & Slåtten, 2015, s. 127). Dette vil utvikle barnas tverrkulturelle kompetanse og øke evnen til å forstå og sette seg inn i hverandres situasjon.

5.4 Foreldrene er ressurser i det pedagogiske arbeidet

Foreldresamarbeidet ble et samtaleemne som gikk igjen i begge intervjuene.

Foreldresamarbeid var ikke et tema som jeg inkluderte i intervjuguiden, men begge intervjupersonene tok dette opp som en faktor for hvilke forutsetninger de hadde for å arbeide med flerkulturelt mangfold i barnehagehverdagen. Jeg har derfor valgt å ha et delkapittel om dette der jeg drøfter hvordan de pedagogiske lederne opplevde at foreldresamarbeidet påvirket deres mulighet til å arbeide flerkulturelt.

Intervjuperson A sier at hun opplever foreldrene som ressurser for det pedagogiske arbeidet. Dette samsvarer med det Glaser sier om hva som er nøkkelen til godt foreldresamarbeid. Godt foreldresamarbeid går ut på å møte foreldrene som ressurspersoner og få dem til å føle at de blir hørt, sett og verdsatt (Glaser, 2018, s. 93). Svarene på hvordan intervjuperson A arbeider med foreldrene er i tråd med rammeplanen, der det står beskrevet at barnehagen har ansvar for

å legge til rette for foreldresamarbeidet, der foreldrene og barnehagen kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til barnas trivsel, erfaringer, utvikling og læring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Ut ifra hvordan intervjuperson A forklarer hun opplever foreldresamarbeidet, forstår jeg at hun har positive forutsetninger til å skape forbindelser mellom hjemmet og barnehagen, der hun kan bruke det flerkulturelle mangfoldet i sin pedagogiske praksis. Dette forstår jeg som at personalet og foreldrene har dannet en felles forståelse for det pedagogiske arbeidet med flerkulturelt mangfold, og opparbeidet en relasjon med hverandre der tillit og samarbeid står sterkt.

Funn fra intervjuet med intervjuperson B viser at foreldresamarbeidet kan være utfordrende når partene har ulike forventinger og forståelser for hva arbeidet skal innebære. Gjervan forklarer at en slik utfordring vil være helt naturlig og uunngåelig når personalet og foreldrene har ulik forståelse for hva som forventes (Gjervan, 2018, s. 115). Som nevnt tidligere skal foreldrene føle seg sett, hørt og verdsatt av personalet i barnehagen. Personalet skal anerkjenne og respektere foreldrenes oppfatning og ta hensyn til foreldrenes bestemmelsesrett på barnets vegne. Ved slike utfordringer i foreldresamarbeidet, kan personalet føle at de mister noe av sitt handlingsrom i barnehagehverdagens innhold, da de ikke har tilgang til den kunnskapen og informasjonen som foreldrene sitter på. Som intervjuperson B forteller, har hun tatt dette i betraktning og valgt å nedprioritere flerspråklig fokus på avdelingen for å oppbevare god relasjon med foreldrene. Glaser (2018) understreker at personalet i barnehagen kan anerkjenne og respektere foreldrenes oppfatning, og samtidig gjøre dem oppmerksomme på alternative handlingsmåter (s. 94). Dette krever at den pedagogiske lederen må opptre både profesjonelt, og empatisk og forståelsesfull i relasjonen med foreldrene. Glaser sier videre at fagpersonen må være åpen og konkret om faglige perspektiver, samtidig som hun viser åpenhet om egne usikkerheter og hvilke begrensninger hun føler hun møter (2018, s.98). I intervjupersons B tilfelle kunne dette vært en metode for å åpne muligheten til å øke fokuset på flerkulturell pedagogikk i barnehagehverdagen.

Jeg forstår hvorfor intervjuperson B sier at hun opplever foreldresamarbeidet som krevende. I rammeplanen (kunnskapsdepartementet, 2017) står det at barnehagen skal synliggjøre, verdsette og fremme mangfold (s. 9), og bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen og støtte barn i sitt morsmål (s. 24). På andre siden av denne sammenhengen nevnes det også i rammeplanen at foreldrene har rett til å medvirke i barnehagens innhold, og at barnehagen skal arbeide i nært samarbeid og forståelse med

foreldrene, og ta hensyn til foreldrenes synspunkter (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Den situasjonen intervjuperson B forklarer, kan det virke som at hun opplever det som utfordrende å ivareta begge disse utgangspunktene når hun opplever at foreldrene ikke vil at barnehagen skal synliggjøre og fremme det flerspråklige mangfoldet. Som hun forklarer har hun tatt hensyn til foreldrenes ønsker, og har derfor ikke for stort fokus på det flerkulturelle mangfoldet, men heller griper tak i spontane situasjoner som skjer ut i fra barnas interesser gjennom hverdagen.

6 Konklusjon/oppsummering

I denne oppgaven har jeg gått nærmere inn på følgende problemstilling: «Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barns holdning til flerspråklighet på stor, og mellomstor avdeling?». Gjennom intervju av to pedagogiske ledere har jeg fått kjennskap til erfaringene de har knyttet til barns holdningsutvikling i barnehagen, og fått et innblikk i hvordan de arbeider med flerspråklighet på sine avdelinger. Funn fra min undersøkelse viser at pedagogiske ledere arbeider med barns holdningsutvikling med å gi positive erfaringer og opplevelser med hverandres kulturer. Dette støttes av teori som viser at positive erfaringer med hverandres kultur er holdningsskapende, og forebygger rasisme og negative holdninger. Teori og funn fra undersøkelsen viser at tilrettelegging for vennskap og det å gi barna flerkulturell kompetanse ved å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet er den beste måten å forebygge negative holdninger.

Funne fra intervjuene viser at foreldresamarbeidet er en viktig faktor for innholdet i det pedagogiske arbeidet med flerspråklighet. Det støttes av teori at foreldrene er viktige ressurspersoner for barnehagen når man skal skape sammenheng mellom barnehagen og hjemmet. Funn fra undersøkelsen viser at foreldresamarbeidet kan være utfordrende når forventningene og forståelsen for innholdet er ulikt i møte med hverandre. Det er derfor viktig å danne et godt foreldresamarbeid, der man danner en felles forståelse for viktigheten av å anerkjenne barnas ulike kulturer og morsmål slik at barnehagen får handlingsrom til å synliggjøre flerspråklighet på avdelingen.

Jeg vil understreke at min undersøkelse ikke representerer praksisen over hele feltet, men kun består av et lite antall intervjupersoner der svarene angitt er deres egen erfaring av praksisen. Problemstillingen tok for seg undersøkelse på stor og mellomstor avdeling, der intervjupersonene fra de ulike avdelingene avga noe ulike svar. Jeg syntes selv jeg har for lite funn til å kunne påstå at de ulike svarene er basert på at de arbeider med ulike aldersgrupper.

7 Litteraturliste

Bjørnnæs, E., Hauge, A.M & Standnes, G. (1993) *Like barn leker best?: Grunnbok i migrasjonspedagogikk teori og praksis*. Tano: Oslo.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012) *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

Dalland, O. (2020) *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg). Gyldendal.

Gjervan, M. (red.) (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Kunnskapsdepartementet.

Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2012) *Se mangfold!* (2. utg.) Cappelen Damm AS.

Gjervan, M. (2018) *Flerkulturelle perspektiver og foreldresamarbeid* (s. 111-25). I Glaser, V. (2018) *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2. utg.) Universitetsforlaget.

Glaser, V. (2018) *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2. utg.) Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015) *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for barnehagelærere*. (4. utg.) Fagbokforlaget.

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: samtykkeskjema

Vil du delta i Forskningsprosjektet *Hverdagspraksiser*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningssenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (¼ studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil

¹ <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningssentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn.

Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang til anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller administrativ koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no
- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Elin Reikerås

Secilie Schelbred

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon i barnehagen
- å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.2 Vedlegg 2: intervjuguide

Problemstilling:

Hvordan arbeider personalet med barnas holdning til flerspråklighet i barnehagen?

	Spørsmål	Oppfølgingsspørsmål
Bakgrunn	Hvor lenge har du jobbet i barnehage? Hvor lenge har du vært pedagogisk leder? Hvilken aldersgruppe jobber du med? Har du erfaring med å arbeide med flerspråklighet?	Har du annen bakgrunnsinformasjon/videre utdanning som er relevant for arbeid i en flerspråklig barnehage?
Begrepsavklaring	Hva legger du i begrepet «flerspråklig»? Hvordan forstår du begrepet «holdning»?	
Tilnærming	Hva er ditt forhold til flerspråklighet i barnehagen? Opplever du at barna har holdninger/(begynnende holdninger) til flerspråklighet?	Hva er barnas holdning? Hvordan bruker du den informasjonen i praksis?
Strategi	Hvordan arbeider du og personalet ditt med flerspråklighet i hverdagen?	Har du noen observasjoner/erfaringer av barnas opplevelse av dette?

	<p>Hvordan syns du personalet i barnehagen kan bekrefte barnas ulike morsmål på en god måte? Har du eksempler på dette?</p> <p>Er du tilfreds med hvordan dere arbeider med flerspråklighet i barnehagen?</p> <p>Har du noen gang opplevd negative holdninger til flerspråklighet? (fra barn, foreldre eller ansatte?)</p> <p>Har du noen strategier for å håndtere konflikter knyttet til flerspråklighet?</p>	<p>Bruker du noen konkrete ressurser, metoder eller verktøy i arbeidet med barnas flerspråklighet?</p> <p>Hvis ikke, hvordan tror du praksisen kan forberedes?</p> <p>Hvordan håndterte du den situasjonen? (eller hvordan ville du håndtert en slik situasjon)</p>
--	---	---